

ily cere-
cahier

vogels
aristofanes

ily cere- cahier 47b
a part of:

Aristofanes

Wolken

Vogels

Kikkers

Vertaald, ingeleid en van aantekeningen
voorzien door M. d'Hane-Scheltema

Athenaeum—Polak & Van Gennep
Amsterdam 1995

Een vogelschandaal
waar ik tranen om schrei:
mijn voorouders deden
de macht die zij erfden
wegsterven ten koste van mij...

Maar hij is vandaag als mijn redder gekomen,
een hemelse wil,
een godlijke kans.
Hem wijd ik mijn leven, mijn nest vol jongen,
bij hem wil ik wonen!

Maar... wat moeten we doen? Vertel ons dat eerst.
Wij weigeren verder te leven
tenzij wij ons vroegere koningschap
in oude glorie hernemen.

PEISTHETAIROS

Dan raad ik het eerst van alles aan
één stad van vogels te vormen,
vervolgens de lucht en het hele gebied
tussen hemel en aarde te sluiten
met bakstenen muren aan iedere kant;
als Babylon, zulke muren...

HOP

Een onoverwinnelijk luchtkasteel,
dát wordt het, mijn beste vogels!

PEISTHETAIROS

Zijn die muren gebouwd, dan ga je naar Zeus
en je eist dat hij jullie de macht geeft.
En indien hij dat weigert of onwil toont
of zich er weinig van aantrekt,
verklaar je de oorlog aan Zeus in persoon.
Vervolgens ontzeg je de goden
het recht om door jullie gebied te gaan,
wanneer ze zo nodig weer moeten...
Ja, vaak in 't verleden, daalden ze af
om een aardse vrouw te verleiden,
Alkmene, of ander sterfelijk schoon.

En willen ze tóch naar beneden,
dan sla je hun pikken maar bont en blauw,
dan is dat vrijen wel over.
En ook naar de mensen raad ik je aan
een omroepvogel te sturen,
zodat men weet van het vogelbewind
en dat men voortaan de offers
aan vogels moet brengen en niet aan een god,
althans niet in eerste instantie.
Men doet dus het beste in plaats van een god
zijn lievelingsvogel te kiezen:
wanneer Afrodite een offer krijgt,
dan offert men gerst aan de meerkoet,
of is het Poseidon, dan strooit men brood
ter ere van Wammes Waggel.
De honingkoeken van Herakles
zijn nu bestemd voor de zeemeeuw,
en de ram die geofferd wordt aan Zeus
is nu voor de winterkoning;
en geef er die winterkoning dan
een heilige witte mier bij...

EUELPIDES

Dat doet me plezier! Een geslachte mier!
Dan zul je Zeus horen dond'ren!

VOGELS

Maar zullen de mensen geloven dat wij
geen huismussen zijn, maar goden?
Van die vliegende wezens met vleugels aan?

PEISTHETAIROS

Ach wat! Draagt Hermes geen vleugels?
Toch is hij een god en hij vliegt ook rond,
en zo zijn er nog andere goden:
want Nike vliegt op vleugels van goud,
en Eros! Denk eens aan Eros.
En Hera is net een trillende duif,
tenminste dat zegt Homeros.

EUELPIDES

Van vliegen gesproken... zou Zeus ons niet

met een vliegende bliksem treffen?

PEISTHETAIROS

Maar stel dat de mensen uit onbegrip
niet willen geloven in jullie
en in die Olympische goden wel,
dan laat je een wolk van mussen
en kraaien boven hun akkerland
het zaad uit de voren pikken.
Dan zal Demeter, die graangodin,
hun honger weer moeten stillen!

EUELPIDES

Dat zal ze niet willen, bij Zeus, let op!
Ze zal vast een uitvlucht verzinnen.

PEISTHETAIROS

En verder, bij kleiner of groter vee,
bij akkerploegende ossen,
stuur daar voor de grap maar eens raven op af,
die pikken dan recht in hun ogen.
Apollo is dokter: die zal ze daarna
wel helpen. Daar krijgt hij ook geld voor...

EUELPIDES

Wacht even, dan ga ik toch eerst op de markt
mijn tweetal kalfjes verkopen!

PEISTHETAIROS

En als ze geloven dat jullie het zijn,
hun god en hun hemel en aarde,
dan zal er alleen nog maar welvaart zijn.

HOP

Hoezo? Geef eerst eens een voorbeeld.

PEISTHETAIROS

Punt één: er komen geen sprinkhanen meer
de wijnrankbloesems vernielen,
omdat een uilen- en valkenkordon
de boosdoeners zal verjagen.
Ook luizen en wespen zullen voorgoed
afzien van het pikken in vijgen,
want een lijsterbrigade zal in een wip
de diertjes afdoende verdrijven.

HOP

Maar 't mensdom vraagt altijd om rijkdom en geld,
hoe kunnen wij, vogels, dat schenken?

PEISTHETAIROS

Nou, via orakels wijs je de weg
naar rijkdomgevende mijnen,
en waarzeggers fluister je alles in
wat voordeel brengt in de handel
en wat geen schipper meer schipbreuk kost...

EUELPIDES

Hoe kan dat? Geen schipbreuk lijden?

PEISTHETAIROS

Omdat er dan altijd een vogel zal zijn
die voortekens geeft om te varen:
'niet varen vandaag, straks komt er een storm'
of 'varen vandaag is gunstig'.

EUELPIDES

Dan koop ik een schip en ik ga in de vaart!
Dan blijf ik niet hier bij de vogels...

PEISTHETAIROS

En je wijst hun de plekken waar gierigaards
hun potten met goudstukken borgen.
Als vogels weten jullie die wel,
want mensen die iets verstoppen
fluisteren vaak: 'Geen mens die me ziet.'
Dus vogels kunnen het wél zien.

EUELPIDES

Dat schip, dat verkoop ik! Ik wil een houweel!
Dan ga ik naar geldpotten graven!

HOP

Maar verder? Gezondheid? Die kregen ze toch
van goden, en niet van de vogels?

PEISTHETAIROS

Maar als er door jullie veel welvaart komt,
dan is er vanzelf ook gezondheid.
Want iemand die slechte zaken doet,
dat weet je, die voelt zich niet lekker.

HOP

Maar leven ze lang en worden ze oud?

Want dat lag in de schoot van de goden.

Of sterven ze voortaan allemaal jong?

PEISTHETAIROS

Nee, Zeus! Ze krijgen toch minstens
wel driehonderd jaar van leven erbij!

HOP

Van wie?

PEISTHETAIROS

Van wie? Van de vogels.

Je weet toch wel dat een krassende kraai

vijfmaal zo lang als een mens leeft?

EUELPIDES

Verdikkie! Die vogels zijn beter dan Zeus

om over de mens te regeren.

PEISTHETAIROS

Veel beter, nietwaar?

zingend

Godenvogels vragen ons geen
tempels te bouwen van kostbaar steen
afgesloten met deuren van goud;

vogelengoden zetelen buiten
tussen de bosjes van kreupelhout,
in hun goddelijk vogelverblijf.

Niet meer ver naar andere landen,
Delfwaarts of ver over zee
brengen we nu nog offeranden,

nee, vlakbij, hier onder de bomen
strooien we gerst en offermeel,
biddend en vragend om ons deel
met ten hemel gestrekte handen.

Zo, voor een handjevol met graan
krijgen we alles, ja alles gedaan.

Het voorstel wordt aangenomen. De twee Atheners worden binnen genood om het plan te verwezenlijken.

HAAN

Mijn beste eerbiedwaardige vriend,
 wij zagen u eerst als vijand,
 nu echter zijn we met hart en ziel
 geboeid door uw goede ideeën.

VOGELS

Ja, trots en vol vertrouwen door uw woord beloven wij, en zweren plechtig, —aannemend dat uw voorstel eerlijk, uitvoerbaar en geheel oprecht is— dat wij ons scharen aan uw zijde als u de goden gaat bestrijden. Niet lang meer zwaaien zij de scepter die aan de vogels toebehoort!

HAAN

Zolang als het gaat om vechten en kracht
zal ieder van ons zich weren.
Maar als er subtiel moet worden gedacht,
moet ú de leiding maar nemen.

HOP

Verdraaid, kom op! Nu niet meer knikkebollen
of uitstel vragen zoals Nikias,¹⁶
maar ogenblikkelijk iets doen. Kom eerst
mijn nestje binnen, want wij wonen hier.
Dit is mijn nest van stro en wilgetakjes.
Dan kunt u kennis maken...

PEISTHETAIROS

Nu, dat kan

toch hier wel. Peisthetairos is mijn naam;
hij heet Euelpides...

HOP

Van harte welkom.

PEISTHETAIROS

Van harte dank.

HOP

Treed binnen in mijn nest.

PEISTHETAIROS

Wij volgen wel, gaat u maar voor.

HOP

Kom binnen.

PEISTHETAIROS

Maar, wacht, ik denk aan iets. Kom even terug.
Ja, kijk 'ns, jullie hebben vleugels aan,
wij niet. Hoe moeten wij nu samen leven?

HOP

Dat zal best gaan...

PEISTHETAIROS

Maar denk eens aan de fabel
van Aisopos, de vos die met de arend
ging samenwonen. En dat liep slecht af!

HOP

Wees maar niet bang. We hebben hier een plantje,
als je dat eet, dan voel je je gevleugeld.

PEISTHETAIROS

Goed, goed. Dan gaan we mee. Hé, Xanthias,
kom, Manodorus! Neem de zakken op.

VOGELS

Zeg hé daar, jij!

HOP

Wat roep je nu nog?

VOGELS

Ja, neem ze maar mee naar binnen,
en geef ze te eten, maar laat voor ons
die hemels zingende vogel,
die nachtegaal, hier, die je toch hebt gewekt.
Dan kunnen we met haar spelen.

PEISTHETAIROS

Bij Zeus, geef ze hun zin maar voor een keer.
Toe, laat het vogeltje haar nest uitkomen.

EUELPIDES

Ja, roep haar uit haar nest! Dan kunnen wij
dat nachtegalenwonder ook eens horen.

HOP

Als jullie dat dan willen, moet het maar.
Kom, nachtegaaltje! Kom eens bij de gasten!

De nachtegaal verschijnt, al fluitspelend.

PEISTHETAIROS

Zeus allemachtig! Da's een fraaie vogel!
Wat mollig en zo blank van vel!

EUELPIDES

Zeg, weet je
ik zou haar dijen wel eens willen spreiden...

PEISTHETAIROS

En wat een goud! Net als het maagdenbeeld.

EUELPIDES

Me dunkt, ik kan haar wel een zoentje geven...

PEISTHETAIROS

Pas op! Ze heeft een snavel met twee punten.

EUELPIDES

Dan moet ik haar, bij Zeus, net als een ei
eerst pellen: dop eraf en dan maar proeven...

HOP

Kom mee nu.

PEISTHETAIROS

Gaat u voor, op hoop van zegen!

De Hop en de twee Atheners gaan het vogelnest binnen.

VOGELS

O grijsgele vogelvriendin!
Liefste van alle vogels
die met ons veel liederen zingt.

Nachtegaal van ons allemaal,
je bent, je bent gekomen!
Zoete klanken breng je ons aan.
Laten wij zingen, jij vooraan,
spelend op je heldere fluit
vrolijke voorjaarstonen.

Parabasis, waarin het koor voor het publiek nog eens de voordelen van het vogelleven uitspreekt.

HAAN tot publiek

Luister toe, triest levende mensen veel,
die groeien en sterven als blaadjes,
kortstondige baksels van modder en klei,
wegkwijnende, schaduwgelijke,
ja, droombeeldachtige zielige troep,
niet-vliegende eendagsvliegen!
Wend nu al jullie aandacht naar ons, want wij,
wij zijn de onsterflijke goden
die in hogere sferen en altijd jong
ons wijden aan eeuwige zaken.
Jullie kunnen van ons veel leren omtrent
de zon, de maan en de sterren
en de aard van de vogels, het godengeslacht,
het soort der rivieren en over
de Ruimte, de Hades. Dat leer je van ons
en Prodikos¹⁷ kan dan de hort op.
Heel in den beginne bestonden alleen
de Ruimte, de Nacht en het Duister,
én Tartaros; maar geen Aarde, geen Lucht.
Toen, diep in de schoot van het Duister
heeft Nacht met haar zwarte vleugelen aan
een ei geworpen, een windei...
Uit dat ei, na verloop van enige tijd,
kwam Eros, de Liefde, kruipen,
fraai getooid op de rug met vleugels van goud,
rondfladderend als een windstorm.
Hij was 't die 's nachts in Tartaros' huis

verkering zocht met de Ruimte
 en zo is het vogelsoort verwekt,
 en hij deed ons gaan naar het daglicht.
 't Geslacht van de goden bestond toen nog niet;
 dat kwam pas later, toen Eros
 de dingen doordrong en tot paren bracht.
 Toen pas ontstonden de hemel,
 de aarde, de zee en het eeuwig geslacht
 der gezegende goden. De vogels
 —dus wij— waren veruit de oudsten van al.
 En Eros was ónze vader.
 Dat blijkt uit zoveel: want wij vliegen als hij,
 wij zijn het symbool van verliefdheid,
 want als een bijna volwassen knaap
 een oudere minnaar afdankt,
 verovert die minnaar hem soms wel eens terug
 —en dat is dan onze verdienste!—
 want dan geeft men zo'n jongen een kwartel cadeau
 of een eend, of een gans, of een haantje.
 Ja, de mensen krijgen van alles van ons,
 wij, vogels, geven het beste;
 wij melden de komst van ieder seizoen,
 de lente, het najaar, de winter;
 als de kraanvogel krijsend naar Libië vliegt,
 dan moeten de mensen gaan zaaïen,
 en de schippers hangen het roer aan de muur
 en kunnen een winterslaap houden;
 voor struikrovers weeft men een winterjas,
 voordat ze er zelf eentje pikken.
 Maar daarna! Dan vertoont zich de wouw, als het sein
 van het volgende jaargetijde.
 Dan moet men bij schapen de voorjaarswol
 wegscheren. En dan, bij de zwaluw,
 verkopen de mensen hun wollen jas
 in ruil voor een luchtiger kleedje.
 Bovendien zijn wij alle orakels bijeen,
 van Delfi, Dodona of Ammon,
 want bij alles wat jullie gaan doen, wil je eerst

de vogelvoorspellingen weten,
in de scheepvaart, maar ook bij het kopen van iets
of bij een huwelijksbelofte.
En alles wat bij voorspellingen hoort,
noemen jullie een vogelteken:
een naam kan voor jullie zo'n teken zijn
en niezen is ook een vogel,
een vreemde ontmoeting, een raar geluid,
een slaaf, zelfs een kat is een vogel!

VOGELS *zingend*

Geloof in de vogels! Dan hebt u allicht
een gratis en goddelijk weerbericht,
bij onweer en storm, in winter en zomer,
bij donker en licht.

Wij zitten ook niet met een plechtig gezicht
—wat Zeus wél deed—ver weg in de lucht
of achter een wolk. Wij zitten in bomen
dicht bij u, heel dicht;

en schenken aan u en uw nazaten elk
gezondheid en vrede en welvaart en geld,
veel jeugd en gelach, veel feesten en vreugde,
veel vogelenmelk!

Ja, ieder van u raakt vol geneugten,
geheel overstelpt!

tot de Muze

O vogelnesten-zanggodin!

Tio tio tio tinx
met wie ik in de bergen hoog
en in de lage weiden zing
tio tio tinx.

Tussen groene essebomen
laat ik tio tio tinx
vrome liederen voor Pan
uit mijn koperen keelgat komen,
een verheven koorliedzang
voor de Moeder aller goden

tio tio tio tinx,
op de plek waar Frynichos
—als een bij—voor zijn gezangen
voedsel zocht vol zoete klanken,
tio tio tio tinx.

HAAN *tot publiek*

Hooggeacht publiek, als iemand
voortaan in ons vogelland
zorgeloos wil verder leven
wel, dan komt hij maar bij ons.
Immers, alles wat bij jullie
strafbaar en verboden is,
is in onze vogelogen
juist van harte toegestaan.
Want bij jullie is het lelijk
als een zoon zijn vader slaat,
maar als hier een vogeljonkie
naar zijn vader mept, en krijst
'kom maar op, steek uit je sporen!'
nou, dan vinden wij dat flink.
Zijn er slaven die gestraft zijn
met een brandmerk in hun huid?
Kom bij ons! Zo iemand heet hier
de getatoeëerde vink.
Of, als iemand Aziaat is,
als de dichter Spintharos,¹⁸
past hij goed in 't vogelleven
als de Frygische fazant.

VOGELS *zingend*

Doe als ooievaren doen
tio tio tio tinx.
Vleugelwiekend, eensgezind
zingen zij Apollo toe,
tio tio tinx.
Neergestreken bij rivieren
sturen zij ti tio tinx

hun gekrijs het luchtruim in.
Hele scharen wilde dieren
duiken weg. De hemelwind
wijkt en laat de zee bedaren
tio tio tio tinx.
De Olympos echoot wijds
tot verbazing van de goden,
maar de Gratiën en Muzen
zingen mee van tio tinx.

HAAN *tot publiek*

Niets is beter, niets is zoeter
Want bij voorbeeld in 't theater
en je krijgt enorme honger
nou, dan vlieg je even huiswaarts
en wanneer je maag gevuld is...
Of als iemand bij het kijken
hoeft zijn broek niet vies te worden,
en na zich ontdaan te hebben...
En een ander die verliefd is
en haar echtgenoot ziet zitten
nu, die wiekt op beide vleugels
en wanneer hij bij haar klaar is...
dan twee vleugels aan je lijf.
als je daar met vleugels zit
tijdens het tragediekoor,
voor een dikke boterham,
snel weer terug en op je plaats.
last van zijn ontlasting heeft,
want hij vliegt weer even op
snel weer terug en op zijn plaats.
op een huisvrouw uit de buurt
deftig op de eerste rij,
even het theater uit
snel weer terug en op zijn plaats.

Ja, twee vleugels aan je lichaam,
is dat nu niet alles waard?
Denk maar aan die flessenkoopman,
wat een hoge vlucht hij nam
met z'n rieten fles: eerst werd hij
korporaal, toen generaal,
uit het niets omhoog gestegen,
een vergulde pauw te paard!¹⁹

Peisthetairos en Euelpides komen uit het huis van de Hop, waar zij omgevogeld zijn; ze hebben nu vleugels aan. De vogelstad wordt gebouwd.

PEISTHETAIROS

Zo, dat is dat. Bij Zeus, ik zag nog nooit
zo iets bespottelijks! Wel heb je ooit!

EUELPIDES

Waar lach je om?

PEISTHETAIROS

Nou, om die vleugels van je.
Weet je waar jij precies op lijkt, met vleugels?
Een slecht portret van een goedkope gans.

EUELPIDES

Jij op een primitief geplukte lijster.

PEISTHETAIROS

Zo, fraaie woorden! Aischylos zou zeggen:
'Op eigen vleugels zo ver heen gevlogen.'²⁰

HOP

Welaan, wat doen we eerst?

PEISTHETAIROS

Eerst voor de stad
een naam bedenken, die belangrijk klinkt.
En dan een plechtig offer.

EUELPIDES

Lijkt me goed, ja.

HOP

Nu, laat eens zien. Hoe noemen wij de stad?

EUELPIDES

Wilt u iets sterks, iets Sparta-achtigs? Noem
haar dan Esparto...

Herakles! Mijn eigen stad Esparto noemen! Mijn matras is zelfs te goed voor zo'n goedkope vezel!²¹

EUELPIDES

Wat dan? Weet u een naam?

HOP

Iets heel pompoenigs, iets wolkenachtigs, iets van hoger sferen...

PEISTHETAIROS

Wat vindt u dan van Wolkenkoekoeksstad?

HOP

Ja, dat is mooi! Die naam is echt een vondst!

EUELPIDES

Is Wolkenkoekoeksstad dezelfde stad waar ook Theogenes en Aischines²² veel dure huizen hebben?

PEISTHETAIROS

't Is al net als met het veld van Flegra, waar de goden met veel bombarie de giganten doodden...

HOP

Een prachtding van een stad! Zeg, welke godheid beschermt de stad? Wie krijgt het godenkleed?

EUELPIDES

Pallas Athene maar. Wat is daar tegen?

PEISTHETAIROS

Hoe kan een stad ooit goed geregeld zijn als een godin, een vrouw in wapenrusting, de wacht houdt, en als Kleisthenes borduurt?²³

EUELPIDES

Maar wie moet dan de citadel bewonen?

PEISTHETAIROS

Een vogel...

VOGELS

Een van ons!? En wat voor een?

PEISTHETAIROS

De haan. Die geldt toch overal als voorste

en hij was Ares' schildknaap.

EUELPIDES

Ja, een god,
die schildknaap was. Die past goed op de burcht.

PEISTHETAIROS *tot vele vogels en Euelpides*

Vlieg jij nu maar de lucht in, gauw, en help
de vogels die de stadsmuur moeten bouwen.
Breng hun het grind aan, doe je jasje uit,
roer in de klei en sjouw de bak naar boven,
kom snel omlaag, zorg voor terreinbewakers,
koester het vuur, ga met de nachtbel rond
en blijf daar slapen. Stuur twee bodes uit:
één naar de goden, eentje naar de aarde
en meld je dan bij mij.

EUELPIDES

En jij blijft hier!
Meld jij je maar bij mij!

PEISTHETAIROS

Toe, ga nu maar.
Heus, zonder jou zal heel de bouw mislukken.
Ik ga de nieuwe goden offers brengen
en roep een priester voor de plechtigheid.
Hé slaaf, breng mij de mand en haal een wijvat.

VOGELS *zingend*

Wij juichen luid, wij doen wel mee,
wij willen graag in defilé
met vroom gezang de goden eren
en graag in ruil voor hun genade
veel offervee offereren.
Klink uit, klink uit, Apollo's fluit,
en wie kan fluiten, fluit maar mee.

PEISTHETAIROS

Stop! Stop dat snuiven! Herakles, wat 's dit?
Bij Zeus, ik zag al heel wat rare dingen,
maar nooit een kraai met zo'n valsfluitend mondstuk.²⁴
Priester! Het offer voor de nieuwe goden!

PRIESTER

Ik sta gereed. Waar is hij met z'n mand?

plechtig

Bid allen tot Hestia, moeder der vogelen,
en tot de Wouw, Hoeder der huizen,
tot alle Olympische vogelen en vogelinnen te zamen...

PEISTHETAIROS

En tot Poseidon, Meester aller meeuwen...

PRIESTER

En tot de zwaan van Delfi en Delos,
en Leto, Moeder der kwartels,
en Artemis, Onze-Lieve-Vrouwe-Distelvink...

PEISTHETAIROS

Vroeger van pijl en boog; en nu van vinken?

PRIESTER

En tot de Dionysoslijster
en de struise machtige Moeder van goden en mensen...

PEISTHETAIROS

O machtige godin, o Moeder Struis!

PRIESTER

...dat zij de Wolkenkoekoekslanders
voorspoed en gezondheid schenken,
hunzelf en de mensen van Chios..."

PEISTHETAIROS

Wat fijn voor Chios, dat ze bij ons horen!

PRIESTER

...en aan de vaderlandse vogelhelden
en aan het kroost van de vaderlandse vogelhelden,
aan Waterhoen, aan Pinguïn, Pelikaan en Peperbek,
aan Parelhoen en Pauw;
aan Watersnip en Snatersnap;
aan Roek, Reiger en Roodborst,
aan Zwartgier en Havikgaai...

PEISTHETAIROS

Vlieg op, schei uit met roepen. Kijk toch uit!
Wat denkt u wel, om haviken en gieren
te roepen voor dit offer? Ziet u niet
dat zelfs een musje hier niet veel zou vinden?
Ga weg van hier en neem uw tooisel mee;
ik zal dit offer zelf wel doen, alleen!

VOGELS

Wij zingen graag, wij willen graag
hier bij dit plechtig ritueel
de goden welkom heten.
Hoewel — toch maar niet al te veel,
om zelf wat meer te eten.
Het offerdier is klein van stuk,
Wie 'n hap kan krijgen, heeft geluk!

PEISTHETAIROS

Kom, bidden wij nu tot de vogelgoden...

Vanaf dit moment wordt de plechtigheid steeds gestoord door allerlei lieden die hun voordeel willen halen. Eerst verschijnt een Atheens dichter, die met zijn verzen iets wil verdienen.

DICHTER

De wondere Wolkenkoekoeksstad
moet u bezingen, Muze, in uw hymnen...²⁶

PEISTHETAIROS

Wat is dit voor iets vreemds? Wie bent u? Zeg 'ns!

DICHTER

Ik zing een honingzoete woordenzang,
ik trouwe dienaar van de Muzen,
gelijk Homeros deed...

PEISTHETAIROS

U bent een dienaar? En u draagt lang haar!

DICHTER

Nee, maar wij dichters alegader
zijn — zoals Homeros schreef —
van de Muzen dienaars trouw...

PEISTHETAIROS

Ja, niet voor niets hebt u uw trouwjasje aan.
Vanwaar uw hemelvaart, mijn waarde dichter?

DICHTER

Ik heb een lied gedicht ter ere van
de Wolkenkoekoeksstad, en meisjeszangen
en oden, net als van Simonides.

PEISTHETAIROS

Sinds wanneer hebt u al dat werk geschreven?

DICHTER

Ik zing al eeuwenlang van deze stad.

PEISTHETAIROS

Hoe kan dat nou? Ik vier vandaag de doopdag
en gaf haar juist een naam, net als een kind...

DICHTER *citerend*

'Ja, de roep der Muzen is zo snel
als de werveling van paarden.

U, vader, Etna's stichter,
evenbeeld van heiligheid,
schenk goedgunstig van uw gaven,
mij, uw dienaar trouw...'

PEISTHETAIROS

Dat stuk verdriet gaat ons nog last bezorgen!
We moeten hem kwijtraken met een fooi.
Zeg jij daar, met je vest en jasje aan,
trek eens wat uit en geef het aan die Wijsneus.
tot de dichter

Pak aan die jas. Je lijkt me best een koukleum.

DICHTER

Niet onwelwillend, zeker niet,
ontvangt mijn Muze deze gave.
Nu luister naar dit Pindarosfragment:...

PEISTHETAIROS

We komen nooit van deze kerel af.

DICHTER

'Ver bij de Skythen
in de vlakten
zwerft de nomade
van wolgeweven vest verstoken.
Hoe roemloos is zijn jas,
zo zonder vest...'
Versta mijn woorden goed...

PEISTHETAIROS

Ik snap dat u zijn vest nu ook nog wil.
Goed, trek maar uit, men moet een dichter helpen.

tot de dichter

Pak aan en ga dan weg.

DICHTER

Ik ga, en thuis

dicht ik een lofzang op uw stad. Als volgt:

'De koude huiverstad heeft zich ten lange leste
erbarremd over mij en mijn verkouden veste...'

PEISTHETAIROS

Bij Zeus! U hebt nu toch die wollen kleren aan!

Die huiverkoude hoeft u niet te vrezen.

De dichter verdwijnt.

PEISTHETAIROS

Mijn god! Zo'n plaag had ik hier nooit verwacht!

Hoe heeft hij onze stad zo snel geroken?

Maar kom, het wijvat. Ga er nu mee rond,

en stilte nu...

Een waarzegger komt op.

WAARZEGGER

Stop! Slacht die bok nog niet.

PEISTHETAIROS

Wie bent u?

WAARZEGGER

Ik? Orakelhelderziende.

PEISTHETAIROS

O god!

WAARZEGGER

Misbruik de naam der goden niet!

Er is van Bakis²⁷ immers een orakel

dat duidt op Wolkenkoekoeksstad.

PEISTHETAIROS

Waarom

hebt u dat niet gezegd voordat de stad

door mij gesticht werd?

WAARZEGGER

Mocht niet van de godheid.

PEISTHETAIROS

Vooruit dan maar. Laat horen dat orakel.

WAARZEGGER

‘Later, als wolven en grijswitte duiven bijeen zullen wonen,
tussen Korinthe en Sikyon in...’²⁸

PEISTHETAIROS

Wat heeft Korinthe nu met ons te maken?

WAARZEGGER

Ach, Bakis zei Korinthe, maar bedoelde lucht.

‘...offer dan eerst aan Pandora een ram, een wollige witte;
geef aan de eerste orakelprofeet die hier bij u aan komt
schone kledij ten geschenke en ook wat nieuwe sandalen...

PEISTHETAIROS

Staat dát erbij? Sandalen?

WAARZEGGER

‘Geef nog een drinkschaal erbij, en ook nog een portie niertjes.’

PEISTHETAIROS

Staat dat er ook, die niertjes?

WAARZEGGER

Lees dan zelf.

‘Als u zo doet zoals ik u zeg, godlievende jong’ling,
zult u een adelaar zijn in de lucht. Maar als u het niet doet,
wordt u geen adelaar, zelfs geen specht en zelfs niet een duifje.’

PEISTHETAIROS

Staat dat er allemaal?

WAARZEGGER

Hier, neem het blad.

PEISTHETAIROS

Maar dit lijkt niks op mijn orakel. Ja,
ik heb er een gekregen van Apollo:

‘Pas ervoor op, als een lastig sujet uit eigen beweging
tijdens het offer u hindert, en tracht van de niertjes te eten,
want dan dient u hem krachtig te slaan, hard tussen de ribben...’

WAARZEGGER

’k Geloof niet wat u zegt.

PEISTHETAIROS

Hier, lees dan zelf.

‘Geen vergiffenis! Nooit! Al is hij de koning der vogels
of de meest geëerde profeet, Dipeithes of Lampo.’

WAARZEGGER

Staat dat er allemaal?

PEISTHETAIROS

Lees zelf dan maar.

En nu hier weg! Donder maar op!

WAARZEGGER

Och arme!

PEISTHETAIROS

Ga ergens anders maar orakels spuien!

Waarzegger af. Een landmeter, Meton, komt eraan met instrumenten bij zich.²⁹

METON

Ik kom naar u...

PEISTHETAIROS

Daar heb je weer zo'n plaag!

Wat komt u doen? Wat bent u hier van zins?

Wat moet dit? Die toneellaars? Waarom komt u?

METON

Ik kom hier land opmeten in de lucht,
een stadsplan maken...

PEISTHETAIROS

Goden nog aan toe!

Wie bent u dan?

METON

Wie ik wel ben? Nou, Meton,
beroemd in Hellas, overal!

PEISTHETAIROS

Maar zeg eens,

wat hebt u daar?

METON

Mijn ruimtelinialen.

Immers, de lucht is in zijn volle vorm
precies een doofpot. Kijk, nu plaats ik hier
mijn liniaal. Daarbovenop een kromme,
zo, met de passer. Snapt u?

PEISTHETAIROS

Nee, geen snars.

METON

Nu hier mijn rechthoek loodrecht op, zodat
de cirkel vierkant wordt, Circus Carré...
In 't midden komt de markt, en recht daarop
komen de straten uit, als bij een ster
die zelf ook rond is, maar de stralen schijnen
recht alle kanten uit.

PEISTHETAIROS

U spreekt als Thales.³⁰

Zeg, Meton...

METON

Ja?

PEISTHETAIROS

Weet u? U bent geweldig...
Maar doe wat ik u zeg: verdwijn hier snel!

METON

Wat? Dreigt er dan gevaar?

PEISTHETAIROS

Net als in Sparta
dult men geen vreemden hier; die jaagt men weg.
Er vallen heel wat klappen in de stad.

METON

Is er een opstand?

PEISTHETAIROS

Nee, bij Zeus.

METON

Wat dan?

PEISTHETAIROS

Indringers ruimt men met vereende krachten
snel uit de weg...

METON

Dan moet ik gaan.

PEISTHETAIROS

Ja snel,
u bent al laat. Daar zijn de eerste klappen...

METON

Au! Arme ik!

PEISTHETAIROS

Ik had u toch gewaarschuwd.
Ik zou maar ergens anders land gaan meten.

De landmeter weg. Een inspecteur komt op.

INSPECTEUR

Waar is het consulaat?

PEISTHETAIROS

Wie is die pasja?

INSPECTEUR

Ik ben de inspecteur. Ik kreeg het toezicht
op Wolkenkoekoeksstad...

PEISTHETAIROS

De inspecteur?

Wie stuurt u hier?

INSPECTEUR

Dienstorder namens Te-
leas...³¹

PEISTHETAIROS

Zeg, als ik u direct betaal,
gaat u dan weg, zonder inspectie?

INSPECTEUR

Graag!

Ik wil naar huis om iets voor Farnakes³²
te regelen in de volksvergadering.

PEISTHETAIROS

Hier, ga dan. Met uw loon. Hier hebt u het.
slaat hem

INSPECTEUR

Au! Waarvoor dit?

PEISTHETAIROS

Voorschot op Farnakes!

INSPECTEUR

Ik tart u, mij, een inspecteur, te slaan!

PEISTHETAIROS

Verdwijnt u nu? En neem uw urnen³³ mee!

De inspecteur vlucht naar de zijkant van het toneel, maar gaat nog niet af.

Het is toch erg, ze sturen inspecteurs
nog vóór de stad met offers is gezegend.

Nu verschijnt een wetsontwerper, hardop lezend.

WETSONTWERPER

‘In geval een Athener schade lijdt van een Wol-
kenkoekoekslander...’

PEISTHETAIROS

Wat is dat nu weer voor een boos papier?

WETSONTWERPER

Ik ben een wetsontwerper en ik kom
om nieuwe wetten te verkopen...

PEISTHETAIROS

Moet dat?

WETSONTWERPER

‘Wolkenkoekoekslanders dienen dezelfde maten, ge-
wichten en wetsartikelen te gebruiken als de Broek-
in-Waterlanders...’

PEISTHETAIROS

U zult zelf gauw in waterlanders zijn...

WETSONTWERPER

Hé, wat bezielt u?

PEISTHETAIROS

Weg met die ontwerpen!

U zult vandaag mijn harde wetten voelen!

INSPECTEUR

‘Ik daag Peisthetairos voor ’t gerecht wegens mishandeling
van een ambtenaar in functie, over een maand
vanaf heden...’

PEISTHETAIROS

Hoor ik het goed? Bent u nog altijd hier?

WETSONTWERPER

‘Indien iemand de bestuurders ruw verjaagt en hen
niet ontvangt naar vaste regels...’

PEISTHETAIROS

Wat een ellende, u bent ook nog hier!

INSPECTEUR

Ik krijg u wel kapot! Ik eis vergoeding,
tienduizend drachmen...

PEISTHETAIROS

En ik breek uw urnen!

WETSONTWERPER

Vergeet niet dat u laatst 'n gemeentebord
beklad hebt...

PEISTHETAIROS

Grijp die vent! Verdorie, doe wat!

Wetsontwerper en inspecteur vluchten nu beiden.

PEISTHETAIROS

Kom mee, wij gaan naar binnen om de goden
hun bok te offeren. Hier gaat het niet.

Terwijl binnen het offer wordt gebracht, volgt op het toneel een intermezzo, een soort van tweede parabasis.

VOGELS

Voortaan brengt men luidop biddend
offeranden aan de vogels.

Wij, alziend en oppermachtig,
wij bewaken alle landen,
wij beschermen vrucht en zaden
tegen dieren allerhande,
die op aard in veld en bossen
elk ontspruitend stukje groen
schaden met hun veelvraattanden
of al even vrees'lijk doen
in veel kruidenrijke tuinen.

Al wat kruipend, sluipend, vretend
onder onze vleugels raakt,
wordt deskundig afgemaakt!

HAAN

Juist vandaag vraagt men uw aandacht

voor een algemeen bericht:

'Als Diagoras van Melos³⁴

door één uwer wordt gedood,

krijgt de moordenaar een goudstuk.

En hetzelfde loon voor wie

een tiran, zelfs één die dood is,

voor de tweede maal vermoordt.'

En daar voegen wij persoonlijk

graag een klein bericht aan toe:

Wie Filokrates kan pakken,

wie die rotpoelier vermoordt,

krijgt een goudstuk. Wie hem levend
naar ons toe brengt, krijgt er vier.
Hij rijgt vinken aan een touwtje,
zeven stuks voor één obool,
lijsters blaast hij vol met lucht en
legt ze dan voor 't winkelraam:
merels steekt hij met de vleugels
aan hun eigen neusgat vast,
duiven ook, precies hetzelfde,
en dan bindt hij ze bijeen
en verkoopt ze zo als lokaas,
duiventrossen in een net...
Zo luidt heden ónze boodschap.
En als iemand bij zich thuis
vogels koestert in een kooitje,
zeggen wij u: laat ze los.
Als u dat niet doet, dan wordt u
door de vogels opgepikt
en op uw beurt, ook als lokaas,
opgehangen in een tros!

VOGELS

Hoe bevoorrecht is het volk
der gevleugelden. Want 's winters
dragen wij geen wollen kleren
en in volle zomerhitte
kan geen zonnestraal ons deren;
wij zijn thuis in klaverweiden
of op bladerrijke plekken,
als op 't hete middaguur
de betoverende krekel
schrille kreten zonwaarts stuurt.
's Winters spelen wij in grotten
met bergnimfen; in de lente
vieren wij een eetfestijn
van mirte wit en appels rein.

HAAN

Nu nog één ding voor de jury:
't gaat ons om de eerste prijs.

Want elkeen die ons laat winnen
krijgt daar zóveel voordeel van
dat hij met veel meer geschenken
thuiskomt dan ooit Paris kreeg.
Allereerst, wat elke jury
wel het allermeest begeert,
u zit nooit meer zonder uilen:³⁵
't zilv'ren dier uit Laurion
vliegt voor goed uw voordeur binnen,
kiest uw spaarpot uit als nest,
legt daar eieren en broedt er
niets dan zilverlingen uit.
In de tweede plaats: uw woning
wordt een soort van tempelhuis,
want wij leggen er een dak op
met een adelaren-punt.³⁶
Verder, hebt u ooit een baantje
waar wel iets te pikken valt,
wij bezorgen u een handig
haviksjong, als extra hulp,
en wie ergens gaat dineren,
krijgt van ons een kroppie-kauw.
Maar, als u ons niet laat winnen,
breng dan vast een dakje aan,
net zo één als bij een standbeeld.
Want wie geen beschutting heeft,
zal zwaar boeten: als hij rondloopt
in een jas zonder één vlek,
wordt hij prompt door alle vogels
volgepoept met vogeldrek.

Het offer is binnen gebracht. Peisthetairos en de vogels komen naar buiten.

PEISTHETAIROS

Zeg vogels, onze offers waren gunstig.
Is er nog geen bericht om ons te zeggen
hoe of de zaken bij de muur verlopen?
Ja toch, daar komt er een met grote haast.

BODE

Waar waar, waar is, waar is, waar waar, waar is-ie?
Waar is de leider Peisthetairos?

PEISTHETAIROS

Hier.

BODE

De muur is klaar. Hij staat.

PEISTHETAIROS

Een goed bericht.

BODE

Een prachtig werkstuk! Hij is schitterend!
Hij is zó groot dat bovenop de rand
Proxenides zijn luxespan kan mennen,
terwijl Theogenes hem nog passeert
met paarden groot als 't houten paard van Troje!³⁷

PEISTHETAIROS

Mijn god!

BODE

De hoogte heb ik zelf gemeten,
die is wel honderd vadem.

PEISTHETAIROS

Wat een kanjer!

Wie hebben zo'n geweldig ding gebouwd?

BODE

De vogels. Niemand anders. Zonder hulp
van piramidesjouwers uit Egypte
of metselaars of zo. Nee, zelf! Fantastisch!
Kraanvogels, dertigduizend Afrikaanse,
hesen voor ons de zware stenen op;
de kwartels beitelden ze met hun snavels,
terwijl tienduizend ooievaars een vracht
aan baksteen brachten, en de watervogels
droegen het water helemaal omhoog.

PEISTHETAIROS

Wie bracht de klei?

BODE

De reigers, bakken vol!

PEISTHETAIROS

Maar konden zij daar dan cement van maken?

BODE

Daar vonden ze een heel slim middel op:
de gansen gingen met hun platvoetpoten
net als met spanen in de emmers trappen.

PEISTHETAIROS

Wat kun je toch met poten al niet doen!

BODE

En dan de eenden: met hun werkschort aan
metselden zij de stenen. En daarover
brachten de zwaluwen de specie aan,
de troffel op hun rug, als jonge knechten.

PEISTHETAIROS

Maar wie betaalt de werkers arbeidsloon?
En nog zoiets: het houtwerk van de muur,
wie maakten dat?

BODE

Er waren timmervogels,
heel spitse spechten, die met snavelklop
de deuren hebben uitgehakt. Het klonk
alsof ze bezig waren op een scheepswerf.
En nu heeft elk stuk muur een houten poort
die is gegrendeld en rondom bewaakt.

Men loopt patrouillewacht, men luidt de bel,
en overal staan wachters op het bolwerk,
er 's hout voor vuursignalen. Maar ik ga,
ik moet me wassen. U verzorgt de rest wel.

De bode gaat af. Peisthetairos is geheel verbouwereerd.

VOGELS

Wel wel, wat staat u daar? Bent u verbaasd
dat zij die muur zo snel hebben gebouwd?

PEISTHETAIROS

Ja nou, dat ben ik zeker. Wat een werk!
Je zou toch zeggen, dat ze maar wat zeggen.
Kijk kijk, daar 's nog een wachter met een boodschap.
Hij komt hierheen... precies een dolle stier...

TWEEDE BODE

Iou, iou, iou, iou!

PEISTHETAIROS

Wat is er aan de hand?

TWEEDE BODE

Een grote ramp!
Een van de goden uit het huis van Zeus
vloog onze luchtstad binnen door de poort!
De kraaien die op wacht staan merkten niets...

PEISTHETAIROS

Verschrikkelijk. Wat een brutale streek.
Wie is die god?

TWEEDE BODE

We weten 't niet, alleen
dat hij ook vleugels had...

PEISTHETAIROS

Waarom dan niet
een grenspatrouille op hem af?

TWEEDE BODE

We stuurden
al dertigduizend haviken te paard
en iedereen met kromme klauwen ging,
gier, valk en buizerd, adelaar en arend.

ily cere- cahiers is a collection of texts (fragments). it is a branch of the collective *it is part of an ensemble*. these texts function as starting points for dialogues within our practice. we also love to share them with guests and visitors of our projects.

the first copy of *ily cere- cahier 47* was printed in september 2026

1	the artist as producer in times of crisis	okwui enwezor
2	the carrier bag theory of fiction	ursula k. le guin
3	arts of noticing	anna lowenhaupt tsing
4	whatever & bartleby	giorgio agamben
5	notes toward a politics of location	adrienne rich
6	the intimacy of strangers	merlin sheldrake
7	the zero world	achille mbembe
8	why do we say that cows don't do anything?	vinciane despret
9	nautonomat operating manual	raqs media collective
10	on plants, or the origin of our world	emanuele cocchia
11	hydrofeminism: or, on becoming a body of water	astrida neimanis
12	the gift and the given	eduardo viveiros de castro
13	the three figures of geontology	elizabeth a. povinelli
14	what lies beneath	george monbiot
15	sculpture not to be seen	elena filipovic
16	the onion	kurt schwitters
17	tentacular thinking	donna j. haraway
18	toward a symbiotic way of thought	vincent zonca
19	living with birds	len howard
20	why look at animals?	john berger
21	quantum listening	pauline oliveros
22	politics of installation	boris groys
23	some notes on drawing	amy sillman
24	depiction, object, event	jeff wall
25	cyber-teratologies	rosi braidotti
26	love your monsters	bruno latour
27	arts of living on a damaged planet	multiple authors
28	what is it like to be a bat?	thomas nagel
29	dazzling diversity: the biology of chiroptera	tessa laird
30	what is an owl?	stephen moss
31	the gender of sound	anne carson
32	the euphio question	kurt vonnegut
33	listening to the tree of life	karen bakker
34	organic music societies	multiple authors
35	klittenbandjes	hay wijnhoven
36	rachel carson	a fable for tomorrow
37	listening music	john maus
38	wolf trilogy	angela carter
39	over leven	sander turnhout
40	hele dagen tussen levende wezens	estelle zhong mengual
41	the earthly community	achille mbembe
42	riding the blinds	maggie nelson
43	notes on gesture	giorgio agamben
44	the living mountain	nan shepherd
45	the ecological crisis as a crisis of sensibility	baptiste morizot
46	death of a moth	virginia woolf
47	the birds	aristophanes

